

Nr 353.

Av herr **Hassler m. fl.**, *angående lagstiftning om straff för försök att förmå vittne till mened.*

Vittneseden uppfattades förr allmänt som ett religiöst förbindande löfte att i vittnesmål hålla sig till sanningen, och i belysning av den stränga behandlingen av religionsbrotten i äldre strafflagar är det förklarligt, att menedsbrotten sedan gammalt bestraffas strängt. Straffet för mened är enligt 13 kap. 1 § strafflagen straffarbete från och med två till och med sex år. Men moderna strafflagar äro icke mildare i sin behandling av menedsbrottet, snarare tvärtom. Sålunda kan mened enligt den norska strafflagen medföra »fengsel» i åtta år. Grunden till att även de moderna strafflagarna strängt bestraffa meneden är vittnesmålets enorma betydelse som upplysningskälla för rättsskipningen. Även om eden i vida kretsar bland vårt folk icke uppfattas som ett religiöst bindande löfte, måste således även i fortsättningen vittnets sanningsplikt kringgärdas med minst lika verkningfulla straffrättsliga garantier som hittills; den påtalade förändringen i uppfattningen angående edens natur synes oss i själva verket tala för ett ytterligare utbyggande av dessa garantier. Ett sådant utbyggande torde emellertid icke böra få karaktären av en straffskärpning, utan andra vägar böra härvid beträdas.

Såväl domare, åklagare och advokater som enskilda parter ha understundom en känsla av att vittnena komma med uppgifter, som de måste inse vara oriktiga. Dessa uppgifter ha oftast den formen, att vittnet förnekar, att han varit närvarande vid ett visst tillfälle, eller säger, att han visserligen varit närvarande men icke sett något av vad som förekommit, eller på frågor säger sig icke kunna minnas i målet betydelsefulla omständigheter, som han måste ha iakttagit. I andra fall åter lämnas helt oriktiga versioner av händelseförloppet. Det är emellertid i ett relativt fåtal fall, som man lyckas med full laga bevisning styrka, att falskt vittnesmål avgivits. I de fall, då en person verkligen blivit sakfälld för mened, har det som regel tillgått så, att en annan person genom hot eller genom löfte om ekonomiska eller andra förmåner förmått honom att lämna oriktiga uppgifter. Förhållandena kunna stundom vara sådana, att den som avlagt det falska vittnesmålet närmast är att betrakta som ett offer för ena partens hänsynslöshet. Fall ha förekommit, då arbetsgivare på detta sätt förmått eller sökt förmå en anställd att begå mened, men numera förekomma kanske oftare fall, då ungdomar förledas av s. k. »kamrater» att genom oriktiga uppgifter i vittnesmål »klara» en medlem av »gänget». Det har också visat sig, att vittnen, som tillhöra fackförening eller stå i något beroendeförhållande till sådan

organisation, utsätts för dylik påtryckning av ombudsmän och andra funktionärer, när föreningens eller någon föreningsfunktionärs intressen stå på spel. Om vittnet begår mened, straffas den, som anstiftat brottet enligt 3 kap. 1 § strafflagen »som vore han själv gärningsman». Straffet blir alltså straffarbete i två till sex år. Men — och det är på denna omständighet som vi i föreliggande motion vilja fästa uppmärksamheten — om dessa måhända kraftiga försök att förmå vittnet att avgiva falskt vittnesmål misslyckas och vittnet i sina uppgifter inför rätten håller sig till sanningen, kan den som utövat sådana påtryckningar, icke ådömas något som helst straff. Detta förhållande är onekligen stötande för rättskänslan och utgör en allvarlig fara för rättssäkerheten.

Genom det förfarande, som i stor utsträckning tillämpas vid vittnesförhören inför domstolarna, är den fara för rättssäkerheten, som ligger i förekomsten av dylika påtryckningar större än den egentligen behövde vara. Det tillgår ofta så, att vittnet några dagar före inställelsen vid rätten förelägges ett maskinskrivet papper, som upptar vad parten förväntar, att vittnet skall säga i målet. Vittnet vill då ofta icke visa sig småaktigt genom att anmärka på avfattningen av intyget, vars innehåll han kanske icke ens fullt förstår, utan skriver på intyget »under edlig förpliktelse». Om han dessutom är utsatt för starka påtryckningar i ändamål att förmå honom att skriva under intyget, vilket lätt kan bli fallet vid detta privata sammanträffande mellan vittnet och parten, förstår man hur resultatet blir, om vittnet icke är en mycket självständig natur. Inför domstolen tillfrågas han först, om han skrivit sitt namn på intyget, och sedan han bejakat detta, tillfrågas han huruvida intygets innehåll är riktigt. Det fordras då ej litet moraliskt mod för att muntligen ändra uppgifterna i det intyg, som han förut underskrivit »under edlig förpliktelse».

En anledning till att någon bestämmelse mot påtryckning av denna art icke influit i strafflagen är att söka däri, att det svenska samhället vid strafflagens tillkomst år 1864 hade en helt annan karaktär än det samhälle, i vilket vi leva. I vårt samhälle känner den enskilde medborgaren sin handlingsfrihet väsentligt beskuren genom åtgöranden från mäktiga organisations sida. Dessa organisationsrepresentanter göra sig stundom i förlitan på sin organisations styrka skyldiga till övergrepp gentemot medborgare, som sakna stödet av en dylik organisation. Ett vittne, som ju enligt lag är skyldigt att på domstols kallelse infinna sig för att omtala vad han har sig i saken bekant, intar onekligen en obehaglig mellanställning, om han å ena sidan av lagen hotas med straffarbete upp till sex år, om han avger falskt vittnesmål, och å andra sidan hotas med livstids arbetslöshet av en representant för någon organisation, om han ej avger sådant vittnesmål. Det synes oss uppenbart, att häri ligger en sådan fara för rättssäkerheten, att dylikt handlande bör beläggas med ett relativt strängt straff. En lagbestämmelse i denna riktning utgör genom sin blotta tillvaro ett välbehövt

återhållande moment för dem, som känna sig frestade att utöva dylika påtryckningar. Rent lagtekniskt är reformen lätt att genomföra. Man behöver blott i 13 kap. strafflagen inskjuta en bestämmelse om straff för den, som uppmanat eller annorledes sökt förleda till mened utan att någon straffbar verkan därav följt. Arten av detta »förledande» torde måhända till sin karaktär böra närmare bestämmas.

Som bilaga till denna motion medföljer ett utdrag av protokoll, hållet hos Göteborgs rådhusrätt den 2 augusti 1933 (bil. a). Detta protokoll illustrerar på ett utmärkt sätt behovet av en lagstiftning i antydd riktning. Det förfarande, som från en organisations sida tillämpats mot vittnet Ek enligt hans eget inför rätten på ed avgivna vittnesmål, är av den art att bristen på sådan lagstiftning måste uppfattas som en lucka i lagen. Ett par tidningsurklipp, ägnade att belysa frågan bifogas också (bil. b och c).

Vi vilja till slut påpeka, att denna formellt obetydliga men praktiskt viktiga lagreform mycket väl kan företagas genast utan avvaktande av en allmän strafflagsreform. Under de senare åren ha ju för övrigt åtskilliga ganska genomgripande partiella strafflagsreformer skett.

Under hänvisning till vad ovan anförts få vi härmed hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag — till denna eller nästa års riksdag — om straff för den, som söker förmå vittne att i vittnesmål avge medvetet oriktiga uppgifter.

Stockholm den 16 januari 1936.

Åke Hassler.

R. Lundqvist.

G. Arnemark.

Carl Patric Ossbahr.

Bil. a.

Avskrift av utdrag av domboken, hållen hos Göteborgs rådhusrätt, fjärde avdelningen, den 2 augusti 1933.

§ 402. Vid upprop av det under § 371 i domboken för den 5 juli 1933 senast antecknade målet mellan bageriarbetaren John E. Rosenberg, kâränd, samt Svenska Livsmedelsarbetareförbundets avd. nr 1 i Göteborg, svarande, inställde sig kârändan personligen och svaranden genom sitt ombud, advokat Ivar Glimstedt.

Kârändan uppgav på frågor: Han hade någon dag i oktober 1930 erhållit anställning hos Aktiebolaget Konditorivaror i Hagen såsom fast arbetare med medelavlönning av omkring 80 kronor i veckan och hade innehaft denna anställning till dess han på egen begäran lämnat densamma på grund av

sjukdom. Sedan han den 4 maj 1931 blivit friskskriven från strupsjukdom, hade han någon dag senare anmält sig å Göteborgs stads offentliga arbetsförmedlings byrå för erhållande av arbete och hade dessutom sökt arbete hos skilda arbetsgivare utom staden. Den 10 juni 1931 hade han ånyo insjuknat i strupsjukdom och friskskrivits först den 20 november samma år. Även någon dag efter sistsagda dag hade han anmält sig hos offentliga arbetsförmedlingen härstädes för erhållande av arbete. Han hade varit sjuk under tiden från och med den 7 januari till och med den 5 april 1932. Efter sistsagda dag hade han genom offentliga arbetsförmedlingen sökt arbete, varjämte han besvarat två annonser om anställning inom bageriyrket. Han hade emellertid ej kunnat erhålla sistnämnda anställningar på grund av att han varit utesluten ur fackföreningen. Under åren 1931 och 1932 hade han uppburit tillhoppa 620 kronor i arbetslöshetsunderstöd. Under innevarande år hade han ännu ej erhållit något sådant understöd. I slutet av juni 1933 hade han sökt arbetslöshetsunderstöd hos Arbetslöshetskommissionen men blivit hänvisad till fattigvården, dit han även hänvänt sig. Hans ansökan om understöd därifrån hade emellertid ännu icke avgjorts. Han hade deklarerat för inkomst, år 1931 av, enligt vad han ville erinra sig, över 4 000 kronor och år 1932 av endast »några hundra» kronor. År 1933 hade han deklarerat allenast det arbetslöshetsunderstöd, han uppburit under 1932. Sedan juli 1932 till innevarande dag hade han såsom sakförare erhållit ett 10-tal uppdrag, men hans klienter hade till största delen varit medellösa personer, varför han ej haft någon inkomst av sin sakförareverksamhet. Han hade biträtt i målet avhörda vittnet Thunell och dennes kompanjon endast med råd och ej fått någon betalning därför.

Svarandeombudet ingav två utdrag ur sjukregister angående käranden, så lydande:

»Utdrag ur sjukregister över f. d. medlemmen n:r 174 John Eric Rosenberg i Bageri- och Konditoriärb. s. b. k.

	Sjukhjälpstidens						Kon-	Läkar-	
	början	slut							tant
Nässjukdom.....	1930	11/8	1930	7/9	28	28	frisk	140:—	27:—
Strupkatarr.....	1931	19/4	1931	4/8	16	16	frisk	80:—	28:—
Strupkatarr.....	1931	10/8	1931	22/8 ¹	74	74	stadgbest.	370:—	49:—
Bröstkatarr.....	1932	7/1	1932	8/4	62	28 90	sjuk	422:—	

Rätt utdraget intyga:

Karin Pehrsson.

Ingegärd Johansson.

Anders Johansson.

Expeditor.*

»Advokat hr Ivar Glimstedt, Berzeliigat. 24, Göteborg.

Enligt uppdrag från s. b. k. W e s t a översända vi härmed sjukregister för f. d. medlemmen *John E. Rosenberg* enligt nedanstående uppställning och bifogade läkareavskrift:

År 1931 23/8—20/11 kron. luftrörskatarr 90 dagar, kronor 180:—.

Göteborg den 26 juli 1933.

Fortsättningskassan Central

gm *I. Falk.*»

¹ Anmäld till Fortsättningskassan Central för fortsatt sjukhjälp.

1 avskrift.

Käranden vitsordade innehållet i ingivna två utdragen.

Svarandeombudet förklarade, att svaranden icke kunde vitsorda kärandens i dag lämnade uppgifter om att han sökt erhålla arbete; och ingav ombudet för att visa, att fem olika personer, som icke tillhört Svenska Livsmedelsarbetareförbundets avd. nr 1 härstädes, efter år 1930 erhållit anställningar i bageriyrket i Göteborg eller dess omnejd, fem intyg, som lydde så:

»I N T Y G.

Undertecknad, numera icke medlem av Sv. Livsmedelsarbetareförbundets avd. n:r 1, vill härmed intyga följande:

Sedan firman Skånska Brödfabrikerna, där jag tidigare innehaft anställning, i maj månad detta år upphört med sin verksamhet, och jag därifrån entledigats, sökte och erhöll jag bageriarbete i firman Getebergssängs Bageri, Assmundsgatan 3 — innehavare Anna L. Johansson. Denna anställning erhöll jag utan förmedling genom Sv. Livsmedelsarb. förbundets avd. 1:s platsförmedling.

Göteborg den 10 juli 1933.

Svante Ek.

Adr.: Kaponniergatan 4 C.

Namnteckningen bevittna:

Evert Frankenberg.»

»I N T Y G.

Undertecknad, bageriarbetare, får härmed på heder och samvete intyga följande:

År 1931, innan jag var ansluten som medlem till Sv. Livsmedelsarbetareförbundets Avdelning N:r 1, Göteborg, sökte och erhöll jag anställning hos Fröken Anna Samuelssons Bageri, Alfhemsgatan 6. Samma år då jag fråntrodde denna anställning erhöll jag liknande arbete hos firman Hönö Bageri, Hönö. Efter c:a ett års anställning å denna plats lämnade jag densamma och erhöll arbete år 1932 hos firman Aleck Ericssons Bageri, Öckerö, där jag fortfarande är anställd.

Ingendera av dessa anställningar har förmedlats av Sv. Livsmedelsarbetareförbundets Avdelning 1:s arbetsförmedling.

Göteborg den 11 juli 1933.

Evert Gustafsson.

Namnteckningen bevittna:

Evert Frankenberg.

Gust. Wijk.»

»I N T Y G.

Undertecknad, Elton Ferdinand Johansson, som under år 1932 var utan anställning sökte och erhöll kondition som bageriarbetare hos bagaremästare Sture Svensson, Lundgatan 11, ett arbete som jag fortfarande innehar.

Vid anställningens tillträddande var jag icke medlem av Svenska Livsmedelsarbetareförbundet utan anslöt mig först senare till detta förbunds avdelning n:r 1 i Göteborg.

Arbetet i fråga har icke förmedlats av ovan nämnda org:s arbetsförmedling utan erhöll jag detsamma genom rekommendation.

Intygas på heder och samvete.

Göteborg den 12 juli 1933.

Elton Johansson.
Bageriarbetare.

Namnsteckningen bevittna:

Å. Samuelson.

Ernst Austrin.»

»I N T Y G.

Undertecknad, numera innehavare av firman Tele-bageriet, Kungshöjdgatan 11, får härmed intyga följande:

År 1932 erhöll jag arbete hos firman Cags Tebrödsbageri, Mårten Krakowsgatan 16, Göteborg, och sysselsattes där med tillverkning av Vienerbröd, Kaffibröd, Småbröd samt en del enklare Konditorivaror. Vid platsens tillträddande var jag icke medlem av Sv. Livsmedelsarbetareförbundets Avdelning n:r 1, ej heller hade anställningen i fråga förmedlats genom omnämnda avdelnings arbetsbyrå, vilket intygas på heder och samvete.

Göteborg den 12 juli 1933.

Elof Larsson.

Namnsteckningen bevittna:

Märta Olsson.

Gust. Wijk.»

»I N T Y G.

Undertecknad bageriarbetare som år 1930 var arbetslös, sökte och erhöll anställning detta år hos firman Boles Ångbageri, Joh:s Kyrkogatan 15, vilket arbete jag innehade under c:a 2½ år, då jag på grund av arbetsbrist blev entledigad.

Vid platsens tillträddande var jag icke medlem av Svenska Livsmedelsarbetareförbundet utan anslöt mig först senare till detta förbunds avdelning n:r 1 i Göteborg.

Ifrågavarande anställning har icke förmedlats av nämnda avdelnings arbetsbyrå utan erhöll jag densamma genom annons.

Intygas på heder och samvete.

Göteborg den 13 juli 1933.

Nils Olof Svensson.

Namnsteckningen bevittna:

Gust. Wijk.

Tage Nilsson.»

Efter det dessa fem intyg föredragits uppgav svarandeombudet, att intygs-givaren Svante Ek blivit i december 1932 av enahanda skäl som käranden utesluten ur avdelningen nr 1 men det oaktat fått behålla den anställning, han då innehåft.

Med anledning av vad svarandeombudet nu uppgivit ingav käranden detta intyg:

»På begäran av bageriarbetaren Svante Ek, får jag härmed under edlig förpliktelse avgiva följande förklaring.

Sedan Ek uteslutits ur fackföreningen härstädes, har jag tvenne gånger besökts av ombudsmannen i fackföreningen, herr Gustav Vijk, som begärt att Ek skulle avskedas från sin anställning i Skånska brödfabriken, på grund av att han var utesluten ur fackföreningen och f. ö. i högsta grad olämplig som verkställare. På denna fackföreningens begäran svarade jag att så icke kom att ske så länge verksamheten uppehölls, jag fann det nämligen i högsta grad oförsynt, att först utesluta en arbetare ur fackföreningen, utan någon skäligen anledning, och sedan komma och begära att denne arbetare skulle avskedas från sin arbetsanställning, han kommer ju då att göras fullständigt brödlös, tillät jag mig att invända mot ombudsmannens begäran, som på denna min invändning icke lämnade något svar.

Svante Ek har innehåft arbete i bolagets tjänst i 10 år, och under hela denna tiden utfört sitt arbete till bolagets stora belåtenhet. De sista sex åren har han dessutom innehåft platsen som företagens verkställare.

Orsaken till att Ek uteslöts ur fackföreningen var, att han, sedan bolaget nedlagt sin konditoriverksamhet, ett par gånger tillverkat ett 25-tal bakelser, och detta ansåg fackföreningen som så stort brott att han härför skulle straffas med uteslutning. Tillverkningen av dessa bakelser har förut handhåfts av organiserade konditoriarbetare, men då konditoriet nedlades entledigades dessa, och det fanns ingen möjlighet att för ett tjugofemtal bakelser avlöna en konditoriarbetare med 70 kr. pr vecka.

Enligt de uppgifter jag erhållit, förekommer det i de flesta bagerier, sådant arbete, och detta utföres, då det gäller så begränsade kvantiteter, av den personal som finnes, varför man får betrakta uteslutningen av Ek för denna sak som fullständigt obegränsad.

Alex Keiller.

Bevittnas.

H. Johansson.»

Med hänsyn till vad svarandeombudet uppgivit i sin vid rättegångstillfället den 5 nästlidne juli ingivna skrift, förklarade käranden, att han icke ville bestrida, att antalet bageriidkare i Göteborg med omnejd för närvarande uppginge till 189, men att han ville anmärka, att i detta antal inräknats även det stora antal bageriidkare, som utförde arbetet själva eller med hjälp av allenast familjemedlemmar.

Å ömse sidor anhölls härefter om vittnesförhör, av käranden med bageriarbetarna Oskar Bill och Svante Ek samt av svarandeombudet med verkställaren Olle Ljungberg och bageriarbetarna Axel Skog och Carl Johansson. Samtliga till vittnen åberopade personer voro tillstädes, Bill och Ljungberg efter å en var av dem utfärdad stämning.

Käranden bestred Skogs hörande såsom vittne och anförde i sådant avseende: Skog hade i egenskap av vice kassör varit ledamot av styrelsen för avdelningen nr 1 härstädes under åren 1930, 1931 och 1932 samt under

1933 till den 20 juli. Käranden ansåge, att Skog på grund därav vore att anse såsom part i saken. Skog hade dessutom till avdelningsstyrelsen lämnat oriktiga uppgifter beträffande kärandens förhållande till vissa arbetsgivare, och dessa uppgifter hade lagts till grund för kärandens uteslutning ur avdelningen. Uppgifterna vore av den art, att av dem framginge, att Skog vore uppenbar ovän med käranden. Skog hade vidare deltagit i förhör, som hållits med på kärandens begäran i målet hörda vittnet Einar Claesson, och hade därvid velat beskylla Claesson för att hava lämnat oriktiga uppgifter i sitt vittnesmål. Käranden ansåge, att Skog även på denna grund vore jävig att vittna i målet.

Käranden ingav härpå ett intyg, som med ett vidfogat brev lydde sålunda:

»Under hänvisning till den vittnesed jag förut i detta mål avlagt, tillåter jag mig avgiva följande berättelse.

Som av medföljande originalbilaga visas, blev jag den 10 juli kallad att infinna mig å Sv. Livsmedelsarbetareförbundets avd.-expedition torsd. den 13 juli. Då jag icke ägde kännedom om orsaken till den utfärdade kallelsen, infann jag mig på tid och plats som i denna meddelats.

På avd.-exp. var vid tillfället, utom samtliga styrelsemedlemmar och tvenne styrelsesuppleanter, även avdelningens ombudsman och bageriarbetaren Evert Frankenberg tillstädes.

Överläggningen öppnades av avd.-ordföranden Birger Carlsson, som även meddelade, att jag kallats till detta styrelsens möte för att höras med anledning av det av mig avgivna vittnesmålet inför härvarande rådhusrätt, i det tvistemål som Rosenberg anhängiggjort mot avdelningen. Herr Evert Frankenberg begärde omedelbart ordet under den motiveringen att han önskade framställa en del frågor till mig. Frankenberg innehade en avskrift av den vittnesattest som jag beedigt inför härvarande rådhusrätts fjärde avdelning, onsdagen den 7 sistlidne juni månad, och denna kom också att ligga till grund för det korsförhör jag utsattes för från Frankenberg och styrelsens sida.

Under detta korsförhör gjordes gällande, att jag lämnat sanningslösa och oriktiga påståenden i mitt vittnesmål, men det förmenades att detta möjligtvis kunde bero på minnesförlust från min sida, men att saken kunde rättas om jag inför den samlade styrelsen vidgick detta. Påståendet om mitt felaktiga vittnesmål grundade styrelsen på, att en medlem av denna styrelse, Axel Skog, skulle hava lämnat styrelsen uppgifter som stred mot vad jag under ed uppgivit.

Omnämnda Axel Skog, som i egenskap av styrelsemedlem även var tillstädes, försökte ett flertal gånger, genom inpass, förmå mig till tvetydiga uttalanden, vilka av styrelsen skulle kunna tolkas som tvetalan och bevis för att jag uppgivit falskt vittnesbörd inför rätten.

En av de närvarande styrelsesuppleanterna gjorde styrelsen uppmärksam på det olagliga i deras förehavande, under hänvisning till att jag avlagt vittneseden och av denna var bunden att hålla mig till sanningen.

Frankenberg, som hela tiden tjänstgjort som självtagen förhørsledare uppläste, ur min avgivna vittnesberättelse, vissa brottstycken, samt tillfrågade mig därefter, hur jag kunnat lämna för avdelningen så skadliga uppgifter.

Jag vidhöll i allt vad jag vid mitt vittnesmål uppgivit, trots det att det från styrelsen och Frankenbergs sida framhölls, att vad jag vittnat, för framtiden kunde lända mig till skada. Detta hot avsåg antagligen att få mig att falla till föga, med risk för mig att eljest hava att emotse repressalier från Frankenberg och avdelningsstyrelsens sida.

Jag anser att styrelsens förfarande i denna sak icke kan betecknas som annat än brottsligt, ty om en styrelse, med den makt den är innehavare av gent emot den enskilde medlemmen, skall kunna upphäva sig till domare över laga myndighet, och hota de medlemmar av organisationen med represalier, som inför domstol omtalar vad rätt och sant är, då bliver följden den, att någon medlem av en fackförening icke vågar att som vittne inställa sig och i sak vittna vad rätt och sant är, utan måste vittna som styrelsen för fackföreningen ålägger den.

Einar Claesson.

Bevittnas:

Anna Ohlsson.

Gunvor Fransson.»

Göteborg den 10 juli 1933.

Medlemmen n:r 1018 Einar Claesson

anmodas härmed att infinna sig å avd:s expedition 2:dra Långgatan 11, 2:dra vån. Torsdagen den 13 juli kl. 6.15 e. m.

Sv. Livsmedelsarb.-Förb. Avd. N:r 1.

2:dra Långgatan 11. Göteborg.

Enligt uppdrag:

Gust. Wijk.»

Svarandeombudet vitsordade, att Skog under av käranden angiven tid varit medlem av avdelningsstyrelsen, men bestred jävet under anförande, att Skog endast delgivit styrelsen sina iakttagelser beträffande käranden.

Skog uppgav på tillfrågan, att han icke vore ovän till käranden.

Rådhusrätten meddelade efter överläggning det beslut, att, enär till vittne åberopade Axel Skog icke, såvitt visats, kunde anses jävig att vittna i saken, jävsanmärkningen bleve av rådhusrätten ogillad.

Härefter finge samtliga till vittnen åberopade personer avlägga vittneseden och mottaga erinran om edens vikt, varefter de hördes var för sig, därvid förekom på sätt nedan finnes antecknat.

Sedan ur domboken i målet för den 5 juli 1933 för 1:o) *Bill* upplästs den av käranden ingivna vittnesattest, som, enligt vad käranden uppgivit, uppsatts av käranden med ledning av utav *Bill* lämnade anvisningar, vitsordade vittnet innehållet i attesten med följande tillägg och ändringar: Vittnet vore 54 år gammal. Vittnet hade sig icke bekant, vilken avlöning käranden åtnjutit i sin anställning hos Allmänna Bageriföreningen i Hälsingborg, men hade hört uppgivas, att han där haft god inkomst. Vid avdelningsmötet den 23 april 1931 hade vittnet, enligt vad vittnet ville erinra sig, yrkat, att förslaget om kärandens uteslutande ur avdelningen skulle remitteras till styrelsen för yttrande. I regel hade det lyckats käranden att vid avdelningens sammanträden genomdriva sina åsikter och förslag. Enligt vittnets åsikt hade de kärandens förseelser, som angivits såsom orsak till uteslutningen, legat alltför långt tillbaka i tiden för att utgöra skälig orsak till uteslutning. Såvitt vittnet kunnat finna, hade käranden aldrig företagit illojala handlingar mot styrelsen. Vittnet hade ej heller fått den uppfattningen, att käranden vore så kallad provokatör. Den i vittnets attest omförmälda motvilja

mot kändan, som vissa förbundsmedlemmar visat, härledde sig enligt vittnets förmenande ur politiska motiv. För en bageriarbetare, som vore utsluten ur arbetareorganisationen, finnes icke möjlighet att få arbete hos någon arbetsgivare, som tillhörde arbetsgivareorganisationen. De bageriidkare, vilkas rörelse vore av större omfattning, vore allmänt medlemmar av sin organisation. Vittnet kunde icke yttra sig angående möjligheten för kändan att erhålla arbete hos andra arbetsgivare än sådana, som tillhörde organisationen, men bageriidkare med mindre rörelse dreve enligt vittnets erfarenhet rörelsen med tillhjälp av endast familjemedlemmar. Enligt vad vittnet genom undersökningar inhämtat hade arbetare hos så kallade hembagerier sämre ställt i fråga om arbets- och avlöningsförhållanden än arbetare, anställda hos sådana arbetsgivare, som vore medlemmar av arbetsgivareorganisationen.

Till ledning vid förhöret med 2:o) *Ek* ingav kändan detta intyg:

»Härmed får jag 32 år gammal under edlig förpliktelse avgiva följande vittnesberättelse.

Måndagen den 10 juli 1933 uppsöktes jag i min bostad av bageriarbetaren och riksdagsmannen Evert Frankenberg, som sade sig komma på uppdrag av härvarande avdelning av Sv. Livsmedelsarbetareförbundets styrelse. Frankenberg hade med sig en vittnesattest, som han sade sig själv hava skrivit, och som han ville hava mig att underteckna.

Attestens innehåll kan jag nu icke ordagrant i minnet komma ihåg, men innehållet var i sak att jag i denna förklarade att jag utom härvarande bageriarbetares arbetsförmedling förskaffat mig arbete i bageri.

Jag vägrade till en början att underskriva denna attest då den icke klarlade på vilka vis, och under vilka omständigheter, jag erhållit detta arbete, och attesten var därför ensidigt avfattad och kunde utnyttjas till annat ändamål än att klarlägga sanningen. Frankenberg förklarade då han erfor min tvekan »att om du underskriver denna i befintligt skick så skall du komma att hava gott av detta i framtiden» och därmed förstod jag att han syftade på att om jag underskrev attesten skulle han och styrelsen för avdelningen hjälpa mig till att återfå det medlemskap i fackföreningen som jag, enligt eget förmenande, på oriktigt sätt berövats. Efter detta av Frankenberg avgivna löftet underskrev jag denna vittnesförklaring, men har sedermera ångrat denna min handling då jag förstått att denna ensidigt kom att användas mot Rosenberg i hans rättegång mot avdelningen.

Jag tillåter mig därför utförligt klarlägga hur det förhåller sig med omnämnda arbetsanställning.

Någon dag i början av juni månad detta år fick jag, i en här i staden utkommande daglig tidning, se en annons efter en oorganiserad bageriarbetare. Då det ytterst sällan förekommer annonser av sådant slag, och då jag genom utslutningen ur fackföreningen var i den belägenheten att jag var oorganiserad, besvarade jag denna annons, och erhöll härpå svar från firman »Getebergsängs Ångbageri». Denna firma sysselsätter utslutande oorganiserad kvinnlig arbetskraft, men hade lyckats att erhålla en person, som själv i samråd med sina söner bedriver bagerirörelse i Åmål, att taga arbetsanställning i firman. Den person som jag på detta vis skulle ersätta, var således icke arbetare i egentlig mening utan egen företagare från annan plats. I vilket förhållande han f. ö. står till firman, om han betraktas som kompanjon eller på annat vis är delägare i denna, kan jag icke yttra mig om. Men då firman »Getebergsängs Ångbageri» f. ö. icke använder sig av

manlig, eller organiserad arbetskraft, synes det mig mera än förvånansvärt om denne arbetsgivare från annan ort skulle innehava anställning som vanlig arbetare.

Detta hjälparbete, som jag innehade i fyra veckor, är f. ö. så enastående att det enligt mitt förmenande omöjligt kan anses som något bevis för att en ur avdelningen utesluten manlig bageriarbetare kan erhålla arbete i bageri på så vis som avdelningen inför rätten velat låta göra troligt.

Frankenbergs och avdelningsstyrelsens sätt att komma i besittning av ett vittnesullåtande, under löfte av att jag skulle erhålla egen vinning, genom att förtiga verkliga förhållandet, anser jag som ett sätt att försöka få mig inför rätta förtiga sanningen.

Avdelningen har genom sin blockadpolitik f. ö. visat att den blockerar bagerier endast därför att innehavaren nekar att underskriva gällande avtal, och sedan en dylik firma, genom blockaden tvingats till underkastelse, tillämpas avtalets ordalydelse »att samtliga arbetare som arbetar hos firman skola tillhöra den avtalsslutande organisationen» de oorganiserade arbetarna måste då arbetsgivaren tvinga att antingen ingå i fackföreningen eller också måste han avskeda dessa. Att »Getebergsängs Ångbageri» skulle undgå detta öde som använts mot så många andra, är föga troligt, och enligt mitt förmenande är det endast den pågående rättegången mellan Rosenberg och avdelningen som för tillfället hejdat denna avdelningens bedrivna organisationspolitik.

Svante Ek.»

Efter det intyget upplästs för vittnet Ek, bekräftade vittnet på eden riktigheten av innehållet i intyget samt tillade på frågor: Vittnets anställning hos Getebergsängs Ångbageri hade utgjort vikariat för den i intyget omförmälde person, som bedreve bagerirörelse i Åmål. Vittnet hade i december 1932 blivit utesluten ur arbetareorganisationen och hade då innehaft anställning hos Aktiebolaget Skånska Brödfabrikerna, som sedermera nedlagt sin rörelse den 28 maj 1933. Vittnet hade blivit arbetslös under sistlidne juli och hade därefter förgäves sökt arbete. Under den tid, vittnet sålunda varit arbetslös, hade vittnet svarat på annonser från bageriidkare, som icke tillhörde arbetsgivareorganisationen, men icke fått svar på sina skrivelser.

Det tillsades, att rådhusrätten komme att meddela utlåtande i målet den 20 september 1933.

Som ovan.

In fidem:

Harry Lindberg.

Ex protocollo:

Sven Lampers.

Nya Dagligt Allehanda söndagen den 27 oktober 1935.

Det Krendelska målet inför arbetsdomstolen.

Ett par sensationella och signifikativa intermezzon.

Det är ju ett ganska känt faktum av alla, som närmare följt domstolsförhandlingar, där fackliga parter stå som svarande, att vittnen, tillhörande fackförening eller som stå i något beroendeförhållande till sådan organisation, äro anmärkningsvärt förbehållsamma i sina vittnesutsagor. Detta förhållande gick igen även under rättsförhandlingarna inför Arbetsdomstolen angående den hemliga blockaden vid det Krendelska bygget å Gärdet i Stockholm. Dessa förhandlingar avslutades på lördagen och dom kommer framdeles att avkunnas.

Arbetsgivaresidan hävdade, att — sedan murarelaget vid bygget etablerat hemlig blockad för att av arbetsgivaren avtalsstridigt framtinga medgivanden om extra löneförmåner — ett 30-tal arbets sökande murare efter annons anmält sig till byggmästarens kontor. Men sedan dessa förhört sig med fackföreningsexpeditionen eller med två av arbetslagets kvarvarande medlemmar (vilka tydligen stannat kvar på arbetsplatsen för att bevaka den), så hade de icke fullföljt sin avsikt att antaga arbete. Några av dessa arbets sökande hördes som vittnen, men hade intet av vikt att förtälja. Arbetsgivarens juridiska ombud, notarie N. Holmström framställde frågan, var dessa arbetare fått arbete, hos vilka arbetsgivare. Han ville uppenbarligen på detta sätt undersöka, huruvida deras vägran att antaga arbete hos ingenjör Krendel berodde på någon påverkan eller de fått arbete på annat håll. Det fackliga ombudet, advokat A. Rudling, opponerade sig bestämt mot att frågan skulle få framställas.

Hr Holmström genmålde till hr Rudling: Om Ni litar på Edra vittnen, så behöver Ni väl icke motsätta Eder att frågan framställes och besvaras. Varom icke så kan detta näppeligen tolkas som annat än att saken är sjuk.

Hr Rudling svarade indignerat: Det är oförsynt att påstå något dylikt. Jag undanber mig sådana insinuationer.

Hr Holmström: Jag är tillfredsställd med hr Rudlings svar. Det säger tillräckligt.

Hr Rudling ville ha närmare förklaring på vad hr Holmström menade.

För att avrunda och sätta punkt för ett onödigt uttänjt replikskifte på denna punkt inföll nu ordföranden justitierådet A. Lindhagen: Hr Holmström menar uppenbarligen att vittnena ha en svår mellanställning. Å ena sidan solidaritetskänslan till sina fackföreningar och å andra sidan deras plikt enligt eden inför domstolen. De pressas mellan sin solidaritetsplikt och vittnesplikt.

Den senare delen av förhandlingarna koncentrerades kring frågan om »uppvaktningarna» mot det syndikalistiska arbetslag, som tagit arbete på bygget. Dessa uppvaktningar slutade med en demonstration av c:a 400 arbetare, därvid syndikalisterna blevo bl. a. handgripligen »påverkade» att lämna arbetsplatsen, vilket hade till följd att syndikalisterna icke vågade att fortsätta sitt arbetsåtagande där.

Murarefackföreningens ombudsman, hr Lindström, gjorde gällande att syndikalisternas uppträdande på arbetsplatsen vore en ren provokation mot

murarefackföreningen och alla organiserade arbetare för övrigt. Därför hade uppvaktningsarna ägt rum. De voro helt spontana och hade icke av fackföreningen organiserats, försäkrade hr Lindström.

Ingenjör Holmén inlämnade till rätten ett urklipp av Social-Demokraten för den 4 sept. däri en intervju publicerats angående demonstrationen mot Krendelska bygget. Ombudsman Lindström hade i intervju uppgivit bl. a. angående demonstrationen föregående dag, att vissa uppgifter angående förhållandena vid Krendelska bygget spritts bland de kringliggande byggena »där man kom överens om att på fredagsmorgonen som en protest infinna sig på det Krendelska bygget vid arbetets början».

Ombudsman Lindström förklarade i anslutning till uppläsandet av denna Soc.-Dem:s intervju med honom, att han icke yttrat sig på detta sätt. Vidare förklarade advokat Rudling, att han av intervjuaren bemyndigats meddela, att denne samlat ihop uttalanden av icke blott hr Lindström utan även av andra personer och lagt dem i hr Lindströms mun.

Så nu ha vi fått klarhet om hur intervjuer i Soc.-Dem. fabriceras.

Bil. c.

Svenska Dagbladet söndagen den 27 oktober 1935.

Hemlig blockad och »arbetsetik».

Sensation vid det Krendelska målet vid arbetsdomstolen.

I det märkliga målet i arbetsdomstolen angående den hemliga blockaden mot ingenjör Krendels bygge på Gärdet i Stockholm, som första rättegångsdagen pågick från kl. 10 f. m. till $\frac{1}{2}$ 10 e. m., avslutades de offentliga förhandlingarna på lördagsaftonen efter ytterligare nio timmars handläggning.

Käranden har gjort gällande, att bygget av där sysselsatta murarlag och fackorganisationer varit utsatt för en avtalsstridig, hemlig blockad. Anledningen därtill hade varit, att murarlaget begärt ackord för utförande av visst invändigt arbete. Det ackord arbetsgivaren bjudit hade murarlaget icke velat acceptera. Parterna hade alltså icke kunnat komma överens om ackord. Och då ifrågavarande arbete icke var prissatt i avtalets ackordslista, skulle det under sådana förhållanden utföras mot timlön.

I stället för att gå med härpå slutade murarna så när som på två. För att få bygget färdigt till nu på hösten, annonserade byggherren efter murare, som skulle utföra utvändiga puts. Ett 30-tal murare svarade på annonsen. Men sedan de förhört sig med de kvarvarande murarna eller fackföreningen, kommo dessa arbetsökande icke tillbaka. Slutligen var det ett arbetslag syndikalistiska arbetare, som antogo arbetet. Dessa blevo utsatta för åtskilliga »uppvaktningar», vilka kulminerade i en demonstration den 13 sept., vari cirka 400 personer deltog. och som hade den effekt, att syndikalisterna funno sig nödsakade att nedlägga arbetet.

Ett 15-tal vittnen, arbetare, såväl tillhörande reformistiska fackorganisationen som den syndikalistiska, hördes. Ordföranden, justitierådet Lindhagen, hade all möda att få dessa vittnen att berätta, vad de hade sig bekant i saken. Men det visade sig att samtliga hade anmärkningsvärt svagt minne av vad som förekommit. På alla avgörande punkter hade man intet sett eller hört eller också hade man en uppfattning av att intet otillbörligt förekommit. Att murarlagets medlemmar lämnat arbetsplatsen, hade berott

på att de fått mera lönande anställningar. Och varken från fackföreningens sida eller från de enskilda fackföreningsmedlemmarnas sida hade man sökt påverka arbetssökande att avstå från att antaga arbete. Först sedan några av vittnena i en andra omgång underkastats korsförhör, lyckades det få fram några uppgifter, som belyste förhållandena i fråga om åtgärderna för arbetsplatsens avfolkande.

Mest komprometterad befanns den fackliga parten vara i fråga om aktionerna för att pressa det syndikalistiska murarlaget att lämna bygget. De fackliga ombuden motiverade dessa aktioner med den motsättning, som råder emellan reformister och syndikalister. Men genom vittnesmålen klarlades, att det väsentliga i de fackliga åtgärderna syftade till att undanhålla arbetskraft för att tvinga arbetsgivaren att underkasta sig murarfackföreningens anspråk på ackord eller kompensation för att visst ackord icke medgivits av arbetsgivaren.

Kring detta spörsmål koncentrerade sig parternas slutpåståenden. Arbetsgivarparten, företrädd av hovrättsnotarie N. Holmström, påvisade hurusom fackförbundet i sina stadgar insatt en paragraf med stadgande att fackföreningsmedlemmar icke finge arbeta samman med syndikalister. Detta vore ett uppenbart saboterande av avtalets stadgande, att arbetsgivaren har rätt att leda och fördela arbetet samt att antaga och avskeda arbetare, oavsett om de äro organiserade eller icke. Arbetarparten, biträdd av advokat A. Rudling, gjorde utan vidare gällande, att arbetsgivaren genom intagande av syndikalister på arbetsplatsen gjort sig skyldig till ren provokation. Det var icke fair play. Arbetsgivarpartens ombud framställde härtill en fråga, huruvida motpartens fordran på fair play verkligen sträckte sig därhän, att arbetsgivaren — sedan han funnit sig ställd inför det faktum, att fackföreningens folk drogo sig undan avtalsenliga förpliktelser och undanhöllo arbetskraft från deras sida — skulle finna sig i att som följd härav åsamkas 100 000 kronors förlust genom att icke, enligt den rätt han hade, anlita syndikalistiska arbetare, som ställde sig till förfogande. Det påpekades också, att syndikalister och reformister särskilt i fråga om grovarbete, snickeri- och timmermansarbete, på många arbetsplatser arbeta samman utan besvärligheter. Men så är ju icke heller monopoliseringen så strängt genomförd på något annat område som inom murarfacket.

Mot slutet av förhandlingarna ville advokat Rudling i ett docerande anförande ge arbetsdomstolen en anvisning om, att den icke borde allt för strikt tillämpa avtalets stadganden utan fastmer gå in för »arbetsetik», ett begrepp, som hr Rudling icke kunde begripligt klargöra. Ordföranden hade anledning att i olika omgångar tillhålla advokat Rudling att hålla sig till sak.

Arbetsdomstolen kommer senare att avkunna utslag i målet.